

Wiśniewski, Tomasz

"Księga pamięci Żydów Płocka"

Notatki Płockie 34/1-138, 58-59

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Księga pamięci Żydów Płocka“

Nie znam stanu badań nad historią Żydów z Płocka. Korzystając jednak z okazji posiadania (depozyt) księgi poświęconej w całości Żydom płockim a wydanej w Izraelu, chciałbym przybliżyć czytelnikom „Notatek Płockich” tę niezwykłą pozycję. Ograniczę się jedynie do prezentacji zawartości tej książki. Wydaje się bowiem, że ze wszech miar warto. Być może niektórzy posiadają w Płocku tę książkę. Należałoby ją jak najszybciej przetłumaczyć, w szczególności obszerną część w języku hebrajskim. Oto podstawowe dane techniczne tej pozycji:

Yizkor Bukh (Księga Pamięci) PŁOCK, Historia starożytnej gminy żydowskiej w Płocku. Wydawca: „Hammenora” Tel Aviv 1967 r. Na czele Komitetu Honorowego stał Icchok Grinbaum. W skład Komitetu weszli ponadto: Moshe Rubin, Icchok Ben-Shai (Fuks), Shlomo Grynszpan, Ischok Tyński, i Beniamin Galewski. Do wydania książki przyczyniły się ziomkowskowie Żydów płockich w Izraelu (Irgun Yotzey Plotzk Be-Israel), w Nowym Jorku, Argentynie, Francji, Australii, Kanadzie. Wydawcą i sponsorem był Eliahu Eisenberg.

Książka posiada 684 strony tekstu w języku hebrajskim i około 96 stron w języku angielskim, nie licząc wkłerek z mapkami i planami. Waży prawie 4 kg! (po 20 latach waga ta z pewnością spadła). Jej wymiary 24 × 36. Jej kabaryty wyróżniają ją od wszystkich znanych mi Yizkor Bukh.

Yizkor Bukh Płock jest pięknie ilustrowana 16 rysunkami Jakowa Gutermana oraz 249 zdjęciami a wszystko to na pięknym kredowym papierze i wzmocnione sztywnymi okładkami. Jest to rzeczywiście jedna z największych księzek wydanych przez Żydów polskich po II wojnie światowej. Niestety jest nieobecna we wszystkich polskich bibliotekach, łącznie z biblioteką Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie.

* * *

Księga Pamięci gminy żydowskiej Płocka jest z całą pewnością nieocenionym źródłem historycznym dla wszystkich zajmujących się historią Płocka. Wszak początki gminy w Płocku sięgają czasów I połowy XIII wieku.

Książka; jej część angielska podzielona jest na 5 zasadniczych rozdziałów. Każdy rozdział opracowany jest przez zespół, wśród którego znajdują się zarówno zawodowi historycy, jak i byli mieszkańcy Płocka. Publikowane są także artykuły przedwojennych dziennikarzy żydowskich, którzy drukowali swoje teksty w prasie do 1939 r.

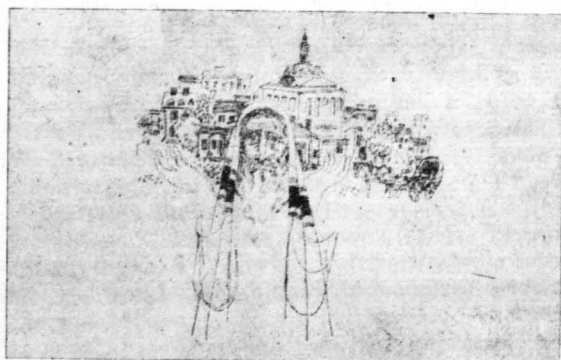
Rozdział pierwszy omawia okres od 1237 r., tj. czasów gdy Żydzi osiedli w mieście po okres I wojny

światowej. Najwięcej miejsca zajęła część poświęcona okresowi międzywojennemu. Kolejne artykuły omawiały przedstawicieli gminy płockiej w tym Nachuma Sowiąją sylwetki najwybitniejszych rabinów i innych kołowa, Awroma Papierna i wielu innych. Są tu artykuły poświęcone rodzinom ruchu syjonistycznego, poświęcone szkołom, ochronkom, instytucjom charytatywnym a także życiu politycznemu, kulturalnemu i sportowemu Żydów płockich. Rozdział ten jest bogato ilustrowany.

Kolejna część omawia okres okupacji i zagłady „holocaustu” Izraelitów z Płocka. Rozdział następny dotyczy prób odbudowania gminy żydowskiej po wojnie. Zamyka książkę szczegółowe omówienie aktywności Żydów z Płocka poza granicami kraju.

* * *

Yizkor Bukh Płock nie jest jedyną tego typu publikacją wydaną przez Żydów z Płocka i, jak zresztą zaznaczają wydawcy, jest ona kontynuacją pracy powstałej jeszcze przed wojną a konkretnie w 1937 r. poświęconej 700-leciu osadnictwa Żydów w mieście (wydanej w 1939 r.). Kolejnym wydawnictwem poświęconym płockiej gminie żydowskiej była wydana w 1945 r. „Księga Pamięci miasta Płock”. Następna praca została wydana w 1960 r. w języku żydowskim pod tytułem „Żydzi w Płocku” Książka ta ukazała się w Nowym Jorku. Nie znam innych inicjatyw wydawniczych, ale znając prężność podobnych stowarzyszeń mieszkańców miast w Polsce a rozsiąniętych po całym świecie należy przypuszczać, że przy udziale nowych

pokoleń akcja wydawnicza trwa nadal. Byłaby to wielka strata, aby tego typu publikacje były nieobecne i nieznanne mieszkańcom starożytnego grodu nad Wisłą. Bez tego rozdziału, rzetelnie opracowanego i udokumentowanego, historia Płocka obejść się nie może. Stanowi on bowiem jej immanentną składową.

Ten krótki przyczynkowski tekst chciałbym zilustrować kilkoma znakomitymi rysunkami Jakowa Gutermana i Dawida Tuszyńskiego, które zostały zamieszczone w książce.

Tomasz Wiśniewski

Z ZAŁOBNEJ KARTY

Dr n. tech. Tadeusz Kowalczyk—nie żyje.

W dniu 19 października 1988 r. odszedł od nas na zawsze Kolega Tadeusz Kowalczyk. Zmarł w wieku 52 lat w pełni sił twórczych. Śmierć Jego była zaskoczeniem dla wszystkich, wiedzieliśmy, że idzie do szpitala na obserwację. W klinice przy ul. Spartańskiej w Warszawie przeszedł dokładne specjalistyczne badania. Okazała się konieczna operacja. Podobnych przeprowadzano wiele w II Klinice Kardiologicznej Instytutu Kardiologii w Warszawie. Przeprowadzenie operacji dawało dużą szansę powrotu do zdrowia i pracy. Tragiczna pomyłka producenta leków, który w opakowaniu oznakowanym jako płyn fizjologiczny dostarczył wodę destylowaną, spowodowała zgon, który był zaskoczeniem dla wszystkich.

Odszedł od nas nieodżałowanej pamięci Kolega. Wszyscy bardzo ceniliśmy Tadeusza. Był dla nas Kolegą, przyjacielem, szefem, zawsze sumiennym, pełnowartościowym pracownikiem na każdym stanowisku, a przede wszystkim Człowiekiem wielkiego serca i kultury osobistej.

Całe swe życie zawodowe poświęcił planowaniu przestrzennemu. W 1961 r. rozpoczął pracę w służbach planowania przestrzennego w Gostyninie. Długie lata pracował na stanowisku Kierownika Powiatowej Pracowni Urbanistycznej. Spod Jego ręki wyszło wiele opracowań dotyczących byłego powiatu gostyńskiego. Szczególną troską otaczał tereny o walorach turystyczno-rekreacyjnych. Od roku 1975 r. pracował w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Płocku. Jego autorstwem był Plan Zagospodarowania Województwa oraz liczne prace związane z ochroną środowiska naturalnego. Plan Województwa Płockiego uzyskał wyróżnienie na Krajowym Przeglądzie — za szczególnie wnikliwe potraktowanie problematyki ochrony środowiska naturalnego. Pracę zawodową zakończył na stanowisku Dyrektora WBPP w Płocku.

Okazał duże umiejętności organizacyjne, a dodatkowo dał się poznać jako szef wymagający, sprawiedliwy, darzący dużym szacunkiem swoich pracowników. Ceniliśmy Go bardzo. W trakcie wielce wyjątkowej pracy nie zabrakło Mu nigdy czasu na pogłębienie wiedzy zawodowej. Posiadał pełny zakres uprawnień projektowych w zakresie planowania przestrzennego i budownictwa. W latach 1971-75 ukończył Specjalistyczne Studium Podyplomowe

w zakresie Planowania Przestrzennego na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Jego praca uzyskała nagrodę Ministra Budownictwa.

W latach 1975—1979 był słuchaczem 4-letniego Studium Doktoranckiego. W roku 1980 na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej uzyskał stopień doktora nauk technicznych. Praca doktorska — której recenzentem był m.in. prof. A. Ciborowski została opublikowana nakładem Polskiej Akademii Nauk w Warszawie i nagrodzona przez Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska.

W ramach seminariów dyplomowych prowadził zajęcia ze studentami w Instytucie Budownictwa — Politechniki Warszawskiej — Filia w Płocku. W latach 1983-86 pracował w Algierii. Był wykładowcą na Wydziale Architektury Uniwersytetu Technicznego w Oranie oraz projektantem wielu szczegółowych planów miasteczek arabskich.

Niezależnie od pracy zawodowej pełnił wiele funkcji społecznych. Był członkiem TUP-u i Towarzystwa Naukowego Płockiego. Jako członek Kolegium Redakcyjnego „Notatek Płockich” — był autorem licznych artykułów oraz opracowań naukowych związanych z regionem płockim.

Wyjątkowa praca zawodowa nie odbywała się kosztem rodziny. Był wzorowym, ogólnie podziwianym mężem i ojcem. Odszedł od nas nagle — kiedy czekaliśmy na dalsze Jego prace. Straciliśmy Kolegę — człowieka szlachetnego, prawego i życzliwego o wielkim sercu i umyśle. Na zawsze pozostanie w naszej pamięci.

W uznaniu zasług dr Tadeusz Kowalczyk oprócz wielu udokumentowanych sukcesów zawodowych posiadał odznaczenia za zasługi dla województwa warszawskiego i płockiego, wzorowego pracownika administracji państwowej oraz Brązowy Krzyż Zasługi. Odznaczenia te nie odzwierciedlają w pełni Jego dorobku. Najtrwalszym Jego pomnikiem będą realizacje projektów oraz pamięć zachowana nie tylko w sercach najbliższych, ale wszystkich, którzy Go znali.

Cześć Jego Pamięci!

BARBARA PIOSIK